Rode Terreur

Een Vereffening

Rode Terreur

Cees Spaans

Vallei

Elke gelijkenis met bestaande personen, organisaties of gebeurtenissen berust op louter toeval.

Een uitgave van Vallei

Coverontwerp: White Egret Images
Druk: bravenewbooks.nl
ISBN:9789464803181
©Cees Spaans 2023

Rode Terreur

'Apparently it does not take years of Nazi education to turn people into animals'

Soldaat Kobi Rabinowitz, geciteerd in Tom Segev, *1967 Israel, the war and the year that transformed the Middle East*. London 2007.

Voor M

Deel 1 Stadsguerrilla

Amsterdam, 23 november 1978, 15.15 uur

Ik klop drie keer. Dan wacht ik even. Tel tot vijf. Klop twee keer. Er gebeurt niets. Heinrich en Jürgen zijn weg. Ze zijn er vandoor. Ze vertrouwen me niet meer. Of ze hebben twee dagen op elkaar in zitten praten in een flat met de gordijnen dicht en nu hebben ze de BMW gejat en met de veiligheidspal op 'vuur' zijn ze op weg naar, naar ergens.
Het geluid van een sleutel in het slot.
Heinrich heeft een pistool waarmee hij soms stadsguerilla speelt. Hij laadt het door, ontlaadt, laadt door, gooit zich over de leuning van de bank op de grond, richt zijn wapen ineens op mij en begint dan te grijnzen. '*Die Bullen, die Bullen, abknallen'* sist hij dan. 'Die Bullen, hoe zeg je dat in het Nederlands' vraagt hij in het Duits. 'Die Bullen?'
'De jutten, de smerissen, de klabakken.'
'Klarbakken, *verdammte Schweine*. Klaaaahrbakken, klingt gut.'

Het geluid van een slot.
De deur opent op een kier. Heinrich staat achter de deur, zijn pistool doorgeladen, zijn vinger aan de trekker, stoned of bezopen, hij weet zeker dat die *Schweine* hem op de hielen zitten, maar dat is het lot van de ondergrondse werker voor de onderdrukte massa, *Scheisse*. Heinrich is bang. En ik ben bang.

Heinrich ziet alleen mijn schaduw door de matglazen ruit in de voordeur. Hij richt zijn pistool op hoofdhoogte. 'De eerste klahrbak neem ik mee, de tweede knalt mij af' speelt Heinrich.
De deur gaat iets verder open. Heinrich staat in het halletje, zoveel mogelijk opzij zodat het salvo uit het machinegeweer van de Schweine hem zal missen. Zijn handen trillen, Heinrich trilt. Het salvo gaat door de gang, door de deur van de woonkamer, door het raam en slaat aan de overkant van de straat in op een gezin dat op de bank naar een quiz op de tv zit te kijken.
'Heinrich, ik ben het, Karel.' Mijn stem is hees, ik kuch en herhaal 'Heinrich, ik ben de Hollander.'
De deur gaat nog iets verder open. Ik blijf doodstil staan. Niets in de wereld krijgt me zover om ook maar een halve stap over de drempel te zetten. Heinrich weet nog niet of hij de trekker moet overhalen, of in zijn broek zal piesen van de zenuwen, of dat hij gaat gillen. Hij ziet alleen mijn contour achter de matglazen voordeur. Hij bijt op zijn lippen. Zijn handen trillen. Ik hoor hem ademen. Hij ademt te vlug, hij is bang, hij heeft bezwete handen en een natte vinger aan de trekker en zijn negenmillimeter klotepistool is nu nog vijftig centimeter van mijn hoofd verwijderd. Ga ik dood door de kogel of door de glasscherven, vraag ik me af.
Heinrich is al eens eerder gaan gillen. Ik schrok me te barsten. Begon te beven. Ik wist zeker dat hij me voor mijn kop zou schieten. Ik stond doodstil, stopte met ademen, werd heel rustig en toen kwam ik weer bij mijn positieven.
De deur is nu half open, ik hoor Heinrichs gejaagde adem. De klootzak is dronken.
'Alles OK, Heini, er ist unser niederländischen Freund.' Jürgen weigert me bij mijn naam te noemen. Waarom weet ik niet. Omdat hij weet dat het een nepnaam is? Omdat hij weet dat mijn nepnaam Karel, mijn nepnaam is voor René? En dat

René niet mijn echte naam is? Hoe minder we van elkaar weten, des te beter.
De deur gaat nu helemaal open. Aan het eind van de hal, vijf meter voor me, staat Jürgen in de deuropening van de woonkamer. Hij is bleek, gespannen en hij houdt zijn verdomde negen millimeter met beide handen op mij gericht.
'Ben je alleen' sist hij. Alsof ik iemand mee neem naar deze twee kameraden. Alsof ik een paar lekkere burgermeiden ben tegengekomen bij de supermarkt op het Gelderlandplein. Hee stukken, zin in een leuke avond met twee over hun toeren gedraaide moffen? Aardige gasten, beetje zenuwachtig, ik denk niet dat ze vanavond tot veel in staat zijn. Zullen jullie het met mij moeten doen.
Natuurlijk ben ik alleen. De deur is helemaal open. Ik blijf staan. Heinrich is nog bleker geworden. Hij staat nu in de hal naast de open deur. Hij kijkt langs me heen in het trappenhuis. Zijn pistool is nu op mijn buik gericht. Vanaf dertig centimeter kan hij niet missen. De veiligheidspal staat op 'vuur'.
'Hij kan naar binnen' zegt Jürgen. 'Sorry dat we een beetje scherp zijn, maar we zijn voor het eerst in Holland en we kennen de methoden van onze kameraden hier nog niet zo goed.'
'Dat is ok. Ik heb twee grote tassen met levensmiddelen. Acht flessen Amstelbier en twee flessen Grolsch met zo'n grappige beugel. En brood, ham, boter, melk.'
'Melk, waarom melk?'
'Als je daar trek in hebt. Waar zet ik die tassen neer?'
'In de keuken' antwoordt Jürgen.
'Waar is de keuken?'
'Achter die deur daar.' De eerste test doorstaan. Ik ben één keer eerder in de flat geweest, maar kwam toen niet verder dan het halletje terwijl Heinrich mij slordig fouilleerde en Jürgen achter me stond met zijn pistool op mijn achterhoofd gericht. Dat kon ik zien in een spiegel in de hal. Ik behoor niet te weten waar de

keuken is in deze flat. Als ik dat wel had geweten, was ik op de hoogte geweest van de inrichting en de plattegrond van de flat. En dan was ik een politie-spion. En dan hadden ze me meegenomen in de kofferbak van de BMW en me in de buurt van Den Bosch of Deurne doodgeschoten. Een *Spitzel*. Dat ben ik niet. Ik ben net als zij een verzetsstrijder. Een stadsguerillero tegen het imperialisme, tegen de fascisten in Bonn en Wiesbaden en Tel Aviv en Washington en Pretoria en overal waar de nazi's en neo-nazi's zich ophouden.

Vrijwel alle nazi-rechters, politiemensen, advocaten, bestuurders, zakenmensen zijn na 1945 in Duitsland gewoon doorgegaan. Niet alleen de generaals waren Hitler's helpers, maar ook de rest. Denazificatie was een farce. De meeste fascisten werden na een schijnprocesje vrijgelaten en konden gewoon thuis hun bruine hemd weer aantrekken en kankeren op de jeugd van tegenwoordig. De ondernemers de Quandts, Flicks, Porsches en Von Fincks die de nazi's hebben gefinancierd en die het dankzij slavenarbeid van het *Dritte Reich* prima hebben gedaan, zijn soepeltjes overgestapt naar het bestel van de democratische Bondsrepubliek, want business is business. Negentig procent van de schoften die in Duitsland de dienst uitmaken hebben een nazi-verleden, -heden en, denken ze, -toekomst. Maar dat laatste klopt niet want mijn medeguerillerros en ik steken daar een stokje voor. Misbaar in de Duitse pers als we weer eens een smeerlap hebben opgeruimd. Maar ze doen het in hun broek. 'Terroristen, terroristen' gilt Bild, maar zij weten ook donders goed dat er in West-Duitsland niets is veranderd. De nazi's maken de dienst uit, de nazis verbieden demonstraties van het volk, de nazi's schieten onze kameraden dood als ze gewond en ongewapend op de grond liggen. En hun grijpvingers reiken ver: zelfs in de DDR moesten de tanks van de Sovjet kameraden in 1953 het socialisme te hulp komen toen door het westen betaalde

provocateurs een zogenaamde volksopstand ensceneerden van misleide en reactionaire arbeiders. Wie zich niet verzet tegen de fascisten, wie niet de idealen van een nazi-vrije socialistische samenleving onderschrijft, is een nazi of een wegbereider van de nazi's. Wie zich niet verzet, is tegen ons. Wie niet voor ons is, is tegen ons. We hebben, met een paar honderd kameraden, de nazi's in de hoek gedreven. Met hoeveel revolutionaire leiders zijn we? Vijftig, zestig? Genoeg om de miljoenen nazi-helden op de vlucht te jagen, in hun gebarricadeerde villa's, in hun geblindeerde Mercedessen. Maar we pakken ze waar we willen. In Stuttgart of bij München. Of waar dan ook.

'Ga maar even zitten en vertel ons waar we nu precies zijn. We moeten ook bellen. Van wie is deze flat?' vraagt Jürgen. Heinrich heeft zijn verdomde pistool op veilig gezet, maar hij blijft wantrouwig naar me kijken. We trekken alle drie een fles bier open. 'Melk?' zegt Jürgen nog eens.
'Deze flat is door een kameraad ter beschikking gesteld. Hij denkt dat er een vergadering is van Nederlandse socialistische volkskunstenaars. Een paar komen helemaal uit Groningen en Leeuwarden en die hebben geen geld. Maar ze hebben wel een slaapplaats nodig. Geen probleem. Hij wil het ook niet weten. Hij is zelf een week weg. Maak je geen zorgen over geld. Ik heb wat geld gekregen van andere kameraden en daarmee kan ik boodschappen doen. Als jullie geen Nederlandse guldens hebben, krijg je ze van mij. Niet bij een bank wisselen want alle transacties van marken naar guldens worden gemeld. Bij de Schweine. Als je hier naar buiten wilt, geen probleem. Er is geen politie in de buurt. Niet op straat luid met elkaar praten want als mensen Duits horen, gaan ze misschien voor problemen zorgen. Ik heb hier een kaart van Amsterdam. Ik zal je laten zien waar jullie zitten, waar de uitvalswegen zijn, hoe je snel weg kunt. In deze wijk zijn vooral grote flats zoals je ziet, en dat betekent dat de mensen elkaar niet kennen en dat jullie

niet opvallen. Er zijn ook andere wijken waar meer sociale controle is. Die is hier niet.'
Heinrich is weer met zijn stomme spelletjes bezig. Hij legt zijn pistool op tafel, dan grijpt hij het ineens, laadt door en richt het op een reproductie aan de muur en dan op mij.
'Hou daar eens mee op' zeg ik.
'Oh held, bang voor een pistool.'
'Heinrich, even rustig aan, onze nederlandse vriend vertelt ons waar we zijn en hoe we hier weg kunnen.'
'Ach Scheisse.' Heinrich haalt zijn schouders op. Hij ontlaadt in elk geval zijn pistool en gaat naar het keukentje.
'Hij is nogal gespannen' zegt Jürgen.
'Ok, dat begrijp ik wel, maar dat pistool tegen mijn hoofd: ik ben er niet echt blij mee.'
'Waar heb jij dat goede Duits geleerd?'
'Op school'.
'Op een Nederlandse school?'
'Ja, ik moet wel een goede leraar hebben gehad.'
'Dat Nederlands, dat klinkt voor ons naar *Plattdeutsch*. Een boerentaal uit de grensstreek. Waar zat jij op school?'
'In Rotterdam.'
'Rotterdam. Nooit geweest. Zijn daar kameraden?'
'Ja, daar zijn kameraden in de haven die werken aan de bewustwording van de havenarbeiders. Dat zijn arbeiders die werk doen dat economisch enorme winsten oplevert voor de kapitalisten en een hongerloon voor de arbeiders. Ze zijn al zo vervreemd dat ze dat normaal vinden. We hebben daar een groeiende kern van bewuste kameraden die op een cruciaal moment kunnen ingrijpen. Via Rotterdam komt er ook veel oorlogsmateriaal van de Amerikanen, dat wordt ingezet tegen de kameraden in Vietnam.'
'Respekt, maar het klinkt wel burgerlijk-avontuurlijk. Wat deed je vader?'

‘Mijn ouders zijn overleden toen ik zeven was. Dus ik ben van het ene naar het andere familielid doorgeschoven.’
‘Oh, dat is een objectieve waarde.’
Ik heb nog niet zoveel met de Duitse kameraden te maken gehad. Ze beschouwen ons, de Nederlandse kameraden, als een beetje suffige helpers, niet echt de harde kern. Onze vrouwelijke kameraden liggen wel goed bij hun. Een beetje te goed. Duitsers gebruiken soms merkwaardige formuleringen. Ben ik nu een objektieve wees? Heinrich komt de kamer weer binnen.
‘Hebben jullie genoeg? Eten, geld, benzine?’
‘Ja, hier komen we wel mee uit de voeten. Vraag. We moeten bellen. Is er een telefooncel hier in de buurt?’
‘Ik denk wel dat ik er een heb gezien. Ik zal je de richting wijzen.’ Vanuit de keuken wijs ik Jürgen hoe ze moeten lopen. Van deze flat op Weerdestein langs de volgende en dan op die brede straat linksaf, dat is de A.J. Ernststraat. Er is een telefooncel op ongeveer vijftig meter vanaf de hoek. Pakweg tweehonderd, driehonderd meter hier vandaan. Ik loop zo die kant uit. Als ik het mis heb, zoek ik de dichtstbijzijnde cel op en doe een briefje in jullie brievenbus. Heb je munten voor de telefoon?’
Jürgen wil nog over de planning praten. Heinrich loopt zenuwachtig heen en weer, nu eens naar de keuken, dan naar de slaapkamer.
‘Als er verder niets is, ga ik weer. Jullie hebben mijn nummer.’
‘Morgenavond om acht uur willen we hier weg’ zegt Jürgen. ‘Tot die tijd geen contact, tenzij.’
‘Klopt. Ook de kameraden hier willen contacten altijd tot het noodzakelijke beperken. Ik weet niet hoeveel mensen op de hoogte zijn van jullie aanwezigheid in Nederland. Ik heb mijn instructies over de telefoon gekregen. De auto is door iemand anders gehuurd, met kennelijk goede papieren. Zo’n BMW valt in deze buurt niet op. Verder zijn mijn instructies dat ik jullie

breng waar jullie heen willen. Als je zelf wilt gaan rijden, heb ik een paar uur nodig om voor jullie een andere auto te regelen. Ik loop nu eerst over Weerdestein richting A.J. Ernststraat. Als ik daar op de hoek aankom, moet ik die telefooncel kunnen zien. Ik steek mijn hand op als die cel er is.'
'Je hand opsteken, dat kan niet, dan weet iedereen dat we hier zitten! Waanzin!' roept Heinrich.
'Natuurlijk niet, er zijn hier een paar honderd flats en huizen en niemand kan zien naar wie ik mijn hand opsteek. Ik ben gewoon een vent die even zijn hand opsteekt, geen hond weet naar wie. Niemand kan jullie hier zien. Niemand bemoeit zich met je.'
'Steek je hand maar op' zegt Jürgen. 'En staat die wagen daar safe? Worden er hier veel auto's gejat?'
'Als iemand onze auto jat, dan, kaboem!' giechelt Heinrich. Ze zijn gestoord. Hadden ze handgranaten of semtex in die rugzak die per sé in de kofferbak moest blijven liggen?
'De kameraden hier moeten wel weten of er sprake zal zijn van explosieven bij een aktie. We denken aan de negatieve indruk die door de fascistische media bij onze arbeidersklasse kan worden opgewerkt wanneer er explosies plaatsvinden die leden van het proletariaat zouden kunnen kwetsen of zelfs verminken.' Wat een flutverhaal. Ik bedenk het ter plekke.
'Heinrich maakt alleen een grap. Een slechte grap. Wat we daar hebben, gaat de kameraden hier niets aan. We rijden gewoon met die auto. Wij weten hoe we met dat soort dingen om kunnen gaan. Elke militante aktie wordt zorgvuldig voorbereid en we spelen de fascisten niet in de kaart door domme of slordige dingen te doen. Maak je geen zorgen' zegt Jürgen met een arrogante grijns.
'Die BMW moet uiteindelijk wel netjes door onze tussenpersoon worden teruggebracht naar de verhuurder, met kofferbak en achterwielen.'
'Scheisse!' roept Heinrich.

‘Dat heb je mooi gezegd’ zegt Jürgen tegen me. ‘Morgen, kwart voor acht. En laat de sleutels van die BMW maar bij ons.’

In de hal op de begane grond blijf ik een tijdje staan om de omgeving te observeren. De brievenbussen hangen in de grote glazen buitenmuur. Wie van buiten naar binnen kijkt, ontwaart alleen mijn hoofd en mijn onderbenen. Er is op straat niets bijzonders te zien. Geen mannen die onopvallend nergens mee bezig zijn en demonstratief naar de flat tegenover staren. Geen kampeerwagen die onopvallend zo staat geparkeerd dat ze van daaruit de ingang van de flat in de gaten kunnen houden. Twee kinderen duwen moeizaam een driewielfietsje over het grasveld naar de Europa Boulevard. Tussen onze flat en de volgende staan twaalf auto’s geparkeerd. De meeste duurdere middenklassers. En een Eend en een Kever. De BMW staat achter een Mercedes. Valt hier niet echt op. Op de balkons aan de overkant is niemand te zien. Geen naaktzonners in november. Om de hoek in de A.J. Ernststraat staat een telefooncel. Ik zwaai met mijn linkerarm. Alles is ok. De kameraden zijn veilig. Er zitten geen fascisten tussen hun tijdelijke flat en de telefooncel. Dan begint het spelletje. Ik loop rustig in de richting van de Boelelaan, dan draai ik me om en ga in een straf tempo in de richting van de grote hotels aan de Europa Boulevard. En dan schiet ik een zijstraat in, of een winkel. En ik wacht vijf minuten. En dan hervat ik mijn oude route. Mijn ‘bevrijde’ fiets staat in een steegje. Ik loop een paar keer de straat in en uit. Er is niemand die me volgt. Dan spring ik op de fiets en rij naar Uilenstede. Daar staat mijn Eend. Ik rij naar mijn kamer in de Zeeheldenbuurt. De komende vierentwintig uur gebeurt er niets, als Jürgen en Heinrich zich tenminste koest houden.

Aalten, 21 november 1978

De BMW met het Nederlandse nummerbord staat bij het stationnetje van Aalten. Ik kom met de boemel uit Amsterdam. De twee kameraden zijn op de een of andere manier de grens over gekomen. Ik hoef niet te weten hoe of wat. Als alles goed gaat, ontmoeten we elkaar om drie uur niet ver van de grens en dan rijden we naar Amsterdam. Met mijn blauwe blazer en grijze broek, mijn bril met vensterglas en mijn kleine tasje schenkt in de trein niemand aandacht aan me. Ik heb nog een vrij lullige regenjas bij me voor het geval een dienstklopper me nader wil inspecteren. Dat gebeurt wel eens aan de Duitse grens, zeker nadat een paar weken geleden de kameraden zich hebben moeten verdedigen tegen een aanval van douaniers. Ik heb geen wapen bij me. Als ik word aangehouden, ben ik brandschoon. Anders dan de kameraad die in de trein bij de grens in paniek raakte en zijn pistool trok. Die zit nu al een paar jaar binnen. De sleutels liggen op het rechtervoorwiel. Er zijn maar weinig mensen in de buurt. Ik laat mijn tasje vallen en raap tas en sleutels in één beweging op. De auto start meteen. Ik rijd het dorp uit. De grens is nog geen vier kilometer verder. Ik parkeer aan de rand van het dorp in een nieuwbouwwijk. Het is er stil. Ik trek mijn regenjas aan en ga een eindje wandelen. Verdomd, het is drie uur en precies op tijd, *pünktlich*, staan er twee jongemannen met halflang haar en in spijkerpak en

ribjasje bij de bushalte. Allebei met een rugzak. Ze voldoen aan het profiel van de Duitse militant. Was het niet Lenin die zei dat Duitse revolutionairen vóór het bestormen van een treinstation eerst een perronkaartje kopen. De lange heeft wat piekerig blond haar en het bleke gezicht van iemand die te veel binnen zit. Zijn compagnon is wat kleiner en dikker. Zijn ribjasje is hem iets te groot. Doen ze dit nu om op te vallen of hebben ze echt niet door dat ze heel erg Duits staan te wezen? Het Komisch Duo Maader & Beinhof, voor al uw knallers. Als ik hen hier niet razendsnel weghaal, worden ze nog door de plaatselijke koddebeier ingerekend. Achter de horretjes zitten zenuwachtige Aaltense dametjes die vast al met de politie hebben gebeld om de aanwezigheid van alweer twee Duitse terroristen te melden. Ze zijn maar met zijn tweeën, maar ze staan allebei klaar om voor te dringen. In de rij staan is niets voor Duitsers. Ze kijken wantrouwend naar me als ik kom aangewandeld. 'Weet u wanneer de volgende bus vertrekt?' vraag ik in het Duits aan de slimste. 'Er komt vandaag geen bus meer' antwoordt hij. Hij kijkt me ongelovig aan: zeker een ander model verwacht. '*Schade,* dan ga ik maar met de auto. Wilt u mee?' 'Natuurlijk' is het afgesproken antwoord. Na vijf minuten zijn we bij de auto. Ze houden hun rugzakken bij zich. We rijden weg. Pas als we bij Deventer op de snelweg komen, begint de baas van de twee te praten. Jürgen Hesse, *no less*. Door de nazi's gezocht wegens moord en doodslag en brandstichting en nu bij mij op de passagiersstoel. En Heinrich, met zijn rechterhand de hele tijd in zijn rugzak. Zijn gezicht komt me bekend voor, maar ik kan hem nog niet plaatsen. Zijn foto op de Wordt Gezocht plakkaten is er een van vele.

Ze zijn nerveus en Jürgen, naast mij, zit me de hele tijd te observeren. 'Wij kennen jou helemaal niet' zegt hij ineens in het Duits. 'Waarom kom jij ons ophalen?' Het ligt op mijn tong om te zeggen: 'Omdat niemand me kent' maar grappen komen waarschijnlijk slecht aan bij deze zenuwlijers.

‘Ik sta niet bekend bij de nazi-diensten in Nederland. Ik ben zeer voorzichtig en doe alleen werk wanneer ik de kameraden kan vertrouwen. Ik ben nu eens onder, dan weer boven de oppervlakte. Ik ken jullie niet, maar ik zag meteen dat ik met reële strijders te maken had. Aan deze kant van de grens moet je heel goed uitkijken. Er zijn tientallen sympathisanten die geen benul hebben van de werkelijke strijd. Oppassende burgerkinderen die een beetje avontuur willen. Soms gevaarlijker voor ons werk dan de nazi-Bullen.’
Mijn passagiers blijven gespannen, maar naarmate we zonder problemen in de richting van Amsterdam rijden, lijken ze wat te kalmeren. ‘Ben je niet bang voor een wegversperring?’ vraagt Jürgen in de buurt van het Gooi. ‘Een wegversperring? In Nederland doen ze daar niet aan. In Duitsland hebben jullie de burgerij in de hoek gedreven, in dit land duurt alles veel langer.’
‘Waarom noemen ze het hier Holland als het Nederland heet? Wat is het verschil’ vraagt Heinrich. Ik leg het uit maar ik blijf strak naar de weg kijken en op de stukken waar een snelheidsbeperking geldt, zak ik daar een paar kilometer onder. ‘Je rijdt voorzichtig’ zegt Jürgen. ‘De enige BMW-rijder die zich aan de tempolimiet houdt?’ ‘Hangt er vanaf waar de camera’s staan’ antwoord ik en Jürgen grinnikt. ‘We moeten eerst naar het Amsterdammer Bosch’ zegt hij als we langs de Bijlmer rijden. ‘Ok’. Een merkwaardig adres. Dit zat niet in de opdracht. Bij Amstelveen gaan we de weg af in de richting van het Bos. ‘Over achthonderd meter naar rechts’ zegt Jürgen. We komen op een parkeerplaats waar wat vrachtwagens en busjes staan en materiaal voor wegwerkzaamheden. Borden en pylonnen en dat soort dingen. ‘Rij hier even omheen, niet stoppen’ beveelt Jürgen. Ik rijd langzaam langs de geparkeerde wagens. Twee open vrachtwagens met kruiwagens en betonblokken in de bak, drie busjes, een Fiat bestelwagen. Een paar oudere personen-auto’s, de meeste wagens hebben lichte

beschadigingen en deuken die je vaak op voertuigen van wegwerkers ziet. Een paar open aanhangers. Terwijl we langzaam rondrijden, komt boven ons een passagiersvliegtuig laag over richting Schiphol. 'Parkeer maar even daar in de hoek' zegt Jürgen. We blijven tien minuten staan. In die tijd komen nog twee vliegtuigen laag over op weg naar de landingsbaan. Jürgen doet of hij geïnteresseerd naar de vrachtwagens kijkt, maar hij volgt met zijn ogen de toestellen. Ik doe of ik geïnteresseerd naar de bladloze bomen kijk, maar ik volg Jürgen's ogen. Hij heeft wel veel belangstelling voor laag en langzaam overvliegende Boeings. '*Richtig*' zegt Jürgen. 'Nu naar ons hotel.'

Amsterdam, 23 november 1978, 20.15 uur

Majoor Willem Brader van de NAD, de Nationale Anti-terreur Dienst, legde de hoorn op de haak. Hij stond op, liep naar de kamer naast de zijne waar zes mannen gespannen op het nieuws wachtten.

'Heren, nu krijgsraad. Ook voor u' zei Brader in het Engels tegen de Duitse *Oberhauptkommissar.*

De zeven mannen pasten net in de afluistervrije kleine conferentiekamer aan de binnenkant van het gebouw aan de Kennedylaan.

'Ik doe de details eerst in het Nederlands, daarna geef ik u een samenvatting. De status is de volgende. Eén van onze oplettende collega's van de uniformdienst heeft min of meer bij toeval twee Duitse terroristen ontdekt die hier in Amsterdam zijn ondergedoken. Over het hoe en wat kan ik verder niets zeggen. In elk geval: we hebben die twee inmiddels onder observatie. Het gaat om Jürgen Hesse en Heinrich Stegmann. Ze zitten in een flat op Weerdestein, dat is bij de Europa Boulevard. Moeilijk ongezien te benaderen. Beiden bewapend. Ten minste twee pistolen en een uzi. Mogelijk handgranaten. Beiden waarschijnlijk op van de zenuwen. Allebei op scherp en dat betekent dat ze bij het minste of geringste kunnen gaan schieten. De observatiepost meldt dat een derde jongeman met twee boodschappentassen naar de flat is gekomen. Hij is daar

twintig minuten geweest en hij kwam zonder tassen naar buiten. Hij wordt gevolgd. We hopen dat hij ons naar andere contacten leidt. Afgaand op zijn gedrag hebben we te maken met iemand die weet of vermoedt dat hij wordt gevolgd. Hij blijft staan, loopt honderd meter terug, steekt de straat over, verdwijnt in een winkelportiek. Hij heeft, toen hij nog in het zicht van die twee op de flat was, gezwaaid. Waarschijnlijk een signaal. We grijpen nog niet in, we laten hem zo lang mogelijk volgen, oppakken doen we pas nadat we Hesse en Stegmann hebben ingerekend, niet eerder. Misschien voert hij ons naar andere bendeleden en schuilplaatsen.'

'Ik stel voor dat we nu ons scenario A in werking zetten. Dat wil zeggen: surveillance en scherpschutters binnen een half uur op locatie. De Bijzondere Eenheid binnen tweehonderd meter buiten zicht. Het is een slimme locatie, voor hun, niet voor ons. Er staan drie grote flats met daartussen vrijwel kale grasvelden. Ze hebben vrij zicht aan de voor- en de achterkant en nog een raam aan de zijkant: ze zitten in een hoekflat. Dicht bij de uitvalswegen, ze kunnen richting RAI – tegen de Duitser: dat is een groot conferentie-centrum - en dan richting oosten, of zuidelijk richting Amstelveen. Er staat een gehuurde BMW tussen twee flats. Gehuurd door een niet-bestaande persoon met perfecte papieren. Die is vrijwel zeker van hun. We vermoeden wapens of explosieven in de kofferbak. Het interventieteam moet hen morgenochtend om 0300 uur oppakken. Commissaris, we moeten de observatie intensiveren, maar pas op. Ze zijn ultra alert. De tap op hun telefoon is gezet, maar ze hebben nog niet gebeld. We leggen in een straal van 150 meter een open cordon. Iedereen weet wat hem te doen staat. Ik wil niet dat we weer worden verrast doordat die terroristen meteen beginnen te schieten. Ik bel nu met de Baas voor het groene licht.'

De mannen haastten zich de kamer uit. Inlichtingendienst, rijkspolite, gemeentepolitie, mariniers en het Duitse *Bundeskriminalamt*.

De BKA-man ging terug naar de kamer die hij tijdens zijn verblijf aan de Kennedylaan gebruikte. Hij belde met het BKA hoofdkwartier in Wiesbaden. En Wiesbaden belde met Bonn. Na tien minuten belde Bonn met Den Haag: '*Zugriff*'. Brader ging naar zijn bureau, liet zijn bijna twee meter lengte in zijn stoel zakken en belde over de veilige lijn zijn contact in de omgeving van het Binnenhof met de boodschap dat de twee Duitse terroristen waren gelocaliseerd en dat er groen licht moest komen voor een interventie. Een gewapende interventie. 'Ik stel voor dat we zo snel mogelijk tot aanhouding overgaan, want we gaan er van uit dat ze binnen tien of twaalf uur uur weer bewegen.' Om de man aan de andere kant van de lijn voor te zijn, voegde hij er meteen aan toe: 'Geen tijd dus om een lange observatie op te zetten om te zien met wie ze in contact zijn. We moeten hen pakken als ze statisch zijn. Als we ze onderweg gaan stoppen, hebben we de situatie niet onder controle en god weet wat er dan kan misgaan. En we gaan er zonder meer vanuit dat ze met alles wat ze hebben, beginnen te schieten. We wachten dus niet af. Ik wil niet nog een ramp als in Utrecht.'
'Goed' zei de stem. 'Je hebt mijn akkoord. Ik dek het af met de Baas. Denk je dat het zonder al te grote problemen lukt?' Voor Den Haag betekenden 'al te grote problemen' schietpartijen en slechte publiciteit en, de hemel beware ons, weer dode politieagenten of omstanders.
'We hebben aanwijzingen dat ze op scherp staan en ze zijn extreem vuurwapengevaarlijk' antwoordde Brader.
'Kijk in godsnaam uit' zei de stem. Als het mis zou gaan, kon Den Haag in elk geval volhouden dat ze iedereen tot voorzichtigheid hadden gemaand.

'Dat zijn we wel van plan' zuchtte Brader. Zijn assistent kwam binnen: 'We zoeken uit van wie die flat is, maar dat moeten we aan het kadaster vragen en die zijn nu dicht. Ook de gemeente is dicht dus we kunnen het bevolkingsregister niet raadplegen. 'God bewaar me' antwoordde Brader. 'Bedenk maar een manier om binnen een uur te achterhalen wie er in dat flatgebouw wonen. Of alleen in de kolom waar die twee zitten. Bel de burgemeester maar. We hebben namen nodig. Vanuit die flat hebben ze onbelemmerd zicht op de omgeving, we kunnen moeilijk iemand langs sturen om aan te bellen bij de buren. Die Duitsers zitten er tijdelijk, dus òf het is een eigenaar die zijn flat ter beschikking stelt, een sympathisant, òf het zijn huurflats en dan is er een grote eigenaar, een pensioenfonds of een projectontwikkelaar en die moet onder druk gezet worden om te helpen. En wel meteen.'

Amsterdam, 24 november 1978, 00.01 uur

'Alle feestgangers zijn op locatie' meldde de stem aan Brader. 'We zien geen beweging in de flat, maar we werken aan geluidstoegang en camera. Ring 2 is in aktie. De carnavalsploeg bevindt zich op tachtig meter afstand in de A.J. Ernststraat in de schoenenwinkel. Ziekenwagens stand-by op de parkeerplaats aan de achterkant van de winkel.'
'OK, ik ben zo ter plekke. Ik heb het groene licht van de bazen. Aanspreken en bij tegenspraak kunnen we gebruik maken van de middelen.'
Braders chauffeur bracht hem binnen twintig minuten laagvliegend bij de winkel. In het magazijn achter de winkel stond het arrestatieteam klaar: een bijzondere eenheid van de mariniers. In het donkerblauw, met onhandige kogelvrije vesten en standaard militaire helmen.
Een kort beraad. 'We gaan over drie uur naar binnen. En denk er om, als er handgranaten in die BMW liggen en er wordt geschoten, krijgen we een supervuurwerk.'
Om twaalf uur komt het bericht dat een team toegang heeft gekregen tot de flat van de benedenburen: daar blijkt een Bekende Nederlander te wonen die bereid is om de afluisterploeg toe te staan en zijn mond te houden – althans tot hij een scoop met een ochtendblad heeft geregeld. Om half een 's nachts springt de radio aan: 'Ze bewegen. Ik hoor

voetstappen, deuren en een plee. Het lijkt alsof ze op pad gaan.'
Om kwart over een meldt de observatiepost in een Mercedes op zeventig meter van de flat: 'Alpha dit is Delta. De lift is op de vierde verdieping gestopt.'
De luisterpost meldt zich weer: 'De deuren gaan open. Ze nemen de lift! Tango en Foxtrot komen naar beneden!'
'Kilo, dit is Alpha, zijn jullie bij de auto?'
'Alpha dit is Kilo, we hebben de auto gedekt.'
Brader wacht in de commandopost. Op het dak van de tegenoverliggende flat liggen twee scherpschutters en twee mannen met nachtkijkers en radio. Het licht in de hal op de vierde verdieping is uit. In de hal op de begane grond schijnt altijd licht, maar deze avond is het kapot. De liftdeur gaat open. Het licht in de lift is aan en twee mannen stappen de hal in. De liftdeur sluit meteen weer. De twee schimmen blijven achter in de hal staan. Dan gaat de voordeur van het flatgebouw open. De eerste man stapt naar buiten. Hij heeft donker halflang haar en is gekleed in een spijkerpak en gympies. In zijn linkerhand heeft hij een rugzak. Hij houdt zijn rechterhand in zijn jack. Hij kijkt naar links en rechts de straat in. Hij draait zich om en knikt. Achter hem komt de tweede man in beeld. Hij draagt een donker jasje. Hij heeft een canvastas in zijn linkerhand. Hij houdt het linkerpand van zijn jasje met zijn wijsvinger en middelvinger losjes vast. De klassieke houding van een schutter met zijn wapen schietklaar in de linkerschouderholster. Hij stapt naar buiten en doet de deur langzaam dicht, maar net niet helemaal. Met zijn hak houdt hij de deur tegen. Als er iets mis gaat, kunnen de twee terroristen meteen terug naar binnen, de hal in. Ze staan nu voor het gebouw en kijken om zich heen. Ze knikken. De achterste man doet een stap naar voren en de voordeur valt in het slot. Dan beginnen ze te lopen, maar ze slaan niet linksaf naar de BMW, maar rechtsaf en dan door in de richting van de A.J.Ernstraat.